

Андрій КЛИМЧУК

ІСТОРІЯ ОДНОГО КОХАННЯ (УЛАС САМЧУК І ТЕТЯНА ПРАХОВА)

«Дуже по своєму, не конче за нашою згодою, снується інколи мереживо нашого життя, правдоподібно виконуючи якусь незнану вищу волю. Такі явища, як війни, сприяють химерним випадком долі, мінятися не лишень границі держав, як й основи родин, подружніх зобов'язань», — так писав Улас Самчук у своїх споминах «На коні вороному», коли на своєму життєвому шляху зустрів Тетяну Прахову.

Їхнє знайомство відбулося 16 серпня 1941 року, коли знімальна Київської кіностудії на чолі з Іваном Кавалерідзе приїхала до Рівного. Тетяна Прахова-Чорна була асистенткою по монтажу картини «Пісня про Довбуша». До того Улас і Тетяна мали власні родини, кохання, але це все не стало на заваді цим двом людям, щоб між ними виникли такі палкі і взаємні почуття.

До зустрічі з Тетяною Улас Самчук мав за свою кохану Марію Зоц. Сімейний союз Марії та Уласа був справді чимось цікавим і, безсумнівно, з великими, шаленими почуттями. Випадковість долі їх поєднала «майже якоюсь містичною силою дуже глибоких емоцій, любови, пристрасти» і тримала протягом 12 років. Слід віддати належне справді таким стосунками, які попри всі побутові негаразди не згасали, а були чимось живим і динамічним. Уласові і Марії не вдалося зареєструвати свого шлюбу, оскільки наш видатний земляк не мав жодного громадянства, був «людиною світу без паспорта й візи», а церковний шлюб не міг існувати без офіційного. Так і доводилося жити в Празі на різних квартирах, у постійній матеріальній скруті і злиднях. Та попри все Марія стала тоді для Самчука натхненницею, музою, першим критиком і радником в його творчих задумах. «Вона всім своїм пристрасним еством намагалася допомогти мені в моїй праці. Вона любила мої задуми, мої безсонні ночі, мої творчі пориви», — зізнається Улас у спогадах «На білому коні».

Тетяна Прахова на момент зустрічі з Уласом Самчуком вже була заміжною жінкою, мала сина та трирічну дочку Іринку. Через багато років Ірина напише в своїх мемуарах про сімейний союз мами з Уласом: «Я безмежно горда тим, що всесвітньовідомому письменнику в його творчих та життєвих буднях допомагала моя мама майже 50 років. За цей час вони спізнали багато радості та горя. Вони не залишили після себе спільного родоvodu. Але залишилася непересічна сторінка історії». Народилася Тетяна Чорна (до заміжжя) у 1903 році. По чоловікові, Адрияну Прахову, вона належала до дуже знатної київської сім'ї меценатів та колекціонерів предметів мистецтва. За своїм же безпосереднім корінням Тетяна Чорна була з напрочуд простої, але з трагічною долею, родини. Улас Самчук писав: «До того Таня не мала ні батька. Мати померла, коли їй було три роки, а батька забрали з перших років советської влади за те, що він колись був прокурором і ніколи більше його не вернули... Свої юні роки Таня провела в Лубнах на Полтавщині. Їх було три сестри — Таня, Марія й Іна. Вони жили там під опікою бабці Марії Коцюбинської. Вона закінчила там середню освіту, звідтіля 1924 р. виїхала до Києва, де закінчила там театральний технікум, почала там свою фільмову кар'єру...». Ім'я Тетяни Прахової можна не раз зустріти в титрах, проглядаючи старі радянські кінофільми довоєнного періоду. Зокрема вона працювала над такими фільмами, як: «П'ятий океан», «Прометей», «Наталка Полтавка», «Запорожець за Дунаєм», «Богдан Хмельницький», славнозвісних «Землі» Довженка та «Трансбалт» Білінського. Незважаючи на престиж акторської професії, Прахови жили в матеріальній скруті і перебивалися тимчасовими успіхами на роботі. Їхнього окладу ледве вистачало, щоб якось прохарчуватися чи хоча б носити більш-менш пристойний одяг.

«Напружено-спокійна, внутрішньо схвилювана, з чудовими великими і глибокими карими очима і свіжими, яскравими рум'янцями на алебастрових щоках. У ясно-червоному светрі і чорній сатиновій сукні вона творила ідеальну модель для картини стилю Ренуара — поєднання українсько-чорноморського і французько-провансальського типу», — з таким щирим захопленням писав Улас Самчук про цю сильну духом жінку, що відразу запала йому в серце.

В Україні тривалий період цю пару перслідувала розлука. Улас Самчук жив і працював у Рівному, в той час як Таня перебувала в Києві. У час свого від'їзду вона залишила декілька рядків для Уласа з вірша Олени Теліги:

Ти відходиш? Що ж, не плачу.
Не сумуй і ти, подорожній.
Хтось незнаний
нам шлях призначив
і спинити його вже не можна.

Зустрічі з Танею завжди були для Самчука «хвилюючими, бентежливими, містерійними». «І ми чуємось давно близькими, ніби ми прожили разом ціле життя. Мені здається, що я дома, що ось це моя жінка і мій син і що я перед ним зобов'язаний», — мабуть, саме ці слова чи не найкраще свідчать про глибину і щирість такого почуття, як кохання, що спалахнуло між цими двома людьми.

Під час нетривалої поїздки Уласа до Києва вони багато подорожували і відвідували друзів. Потім нежданий приїзд додому Андріяна Прахова поставив крапку у їх романтичних зустрічах. Улас у душевному сум'ятті і з невимовною тугою за коханою повернувся до Рівного. «І, час коли пишуться ці рядки, щось більше ніж тридцять років після усіх тих пригод, хай буде вільно мені, бодай злегка торкнутися деяких інтимно — особистих переживань тих бурхливих років. Одна пісня про таке каже: «Ніч цілу не сплю я, день цілий не їм. Горілку все п'ю я, одурів зовсім». Знаємо, що такі ситуації трапляються з людьми дуже часто знічев'я, неждано і непрохано. Не оминуло це і моєї долі. Хоча у мене це виливалося не так в горілку, як у поезію та музику. Ніколи я не перечитав стільки збірок віршів, як тоді, зрозумівши, що цей рід словесної творчості таки напровдує висловом «муз і грацій», призначений для всіх ране-

них стрілою Амура в першу, а можливо й в останню чергу. А до того, я ніколи з такою жадобою пересиджував біля радіо — апарату, вислуховуючи всі концерти музики, які тільки можна було тоді в розвійованій Європі піймати з етеру. Моя істота вимагала ритму і гри слів та тонів, щоб створити інший світ блаженної нірвани, де не було б ні війни, ні небезпек, ні логіки. Резолюція Аристотеля, в інтерпретації Івана Франка, що «тільки мрець і сліпець бути проти неї надійний борець» приймається тут одногосно.

«Моя володарка серця», «чарівна мрія», «обірвана симфонія» була далеко, «за морем, за океаном, за островом Буяном», яку я недавно полишив з наміром більш не бачити». Справді, рядки спогадів Уласа Самчука написані болем його зраненого серця, яке просто таки гинуло в розлуці за коханою половинкою. Особливо страшним у ці хвилини для нього було усвідомлення того, що він ніколи не буде з Тетяною і необхідність відмовитися від потаємної мрії бути з нею. І знову звернімося до спогадів Самчука, щоб підкреслити глибину і трагічність цього моменту його життя: «...Я лиш її бачив і її відчув. І знав, що вона для мене недосяжна. Що між мною і нею лежить не тільки простір географії, але й простір умов. Дарма, що між нами стояла велична сила магнетизму, для якої, здавалося, не існує не існує ніяких віддалів і ніяких умов, яка єднала нас нерозривною силою гравітації в просторі нашого космосу».

Але і сама Тетяна вже не могла бути без Уласа. В якийсь момент вона перша зробила крок, полишивши чоловіка і кинувшись з головою назустріч тому, чого так прагнуло її закохане серце. В той непевний в Європі час їм довелося разом пройти чимало випробувань. Після того, як вони полишили гостинне помешкання Єлифанія Роздольського в Городку під Львовом, їм доводилося жити в Кракові, Відні, Люндсберзі, кілька років поневірятися по таборах ДіПі, доки не опинилися на гостинній для української еміграції канадській землі. Дружина Уласа Самчука Тетяна, яка на 2 роки 9 місяців і 8 днів пережила свого другого чоловіка і похована разом з ним, також заслуговує на особливе місце в пам'яті нащадків і шанувальників творчості нашого видатного земляка.